

Kvinner på tvers

Krisa og kvinnene

Hvorfor? Hvordan? Hva kan vi gjøre

Helene Bank

KRISEN

KRISEN?

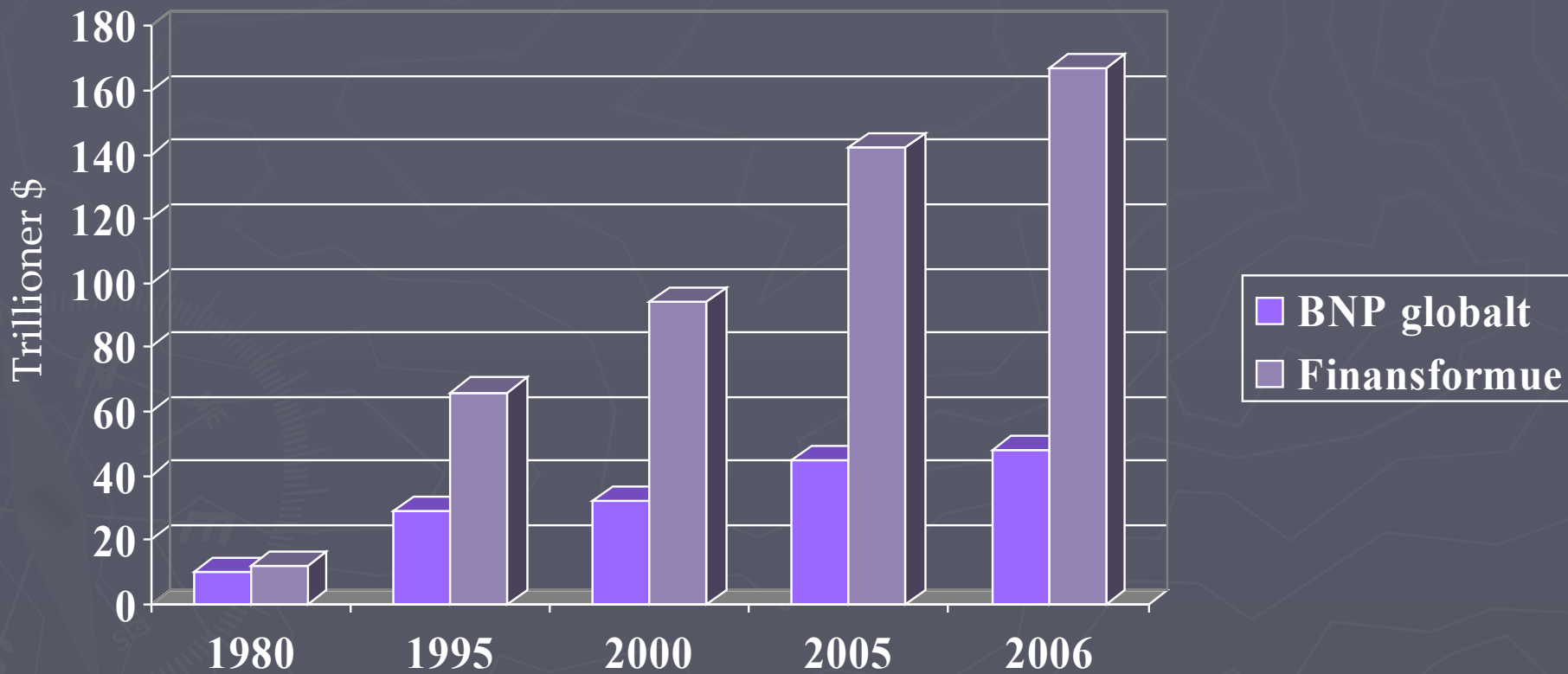
Krisene i dag henger sammen

Gjensidig forsterkende, finans-, mat-, klima-, energi-, gjeld-, sosial og fattigdomskrisa.

- ▶ Avtakende profitt øker spekulasjon
- ▶ Knapphet -> spekulasjon i energiresurser, mat, jord, vann og teknologi
- ▶ Spekulasjon i vann, mat, energi -> priser opp
- ▶ Klimakrisen -> bioenergi konkurrerer med matproduksjon
- ▶ Klimakrisen -> press på matjord
- ▶ Mat- og energimport øker kapitalbehov og gjeld
- ▶ Kapitalbehov presser arbeids- og miljøbetingelser nedover

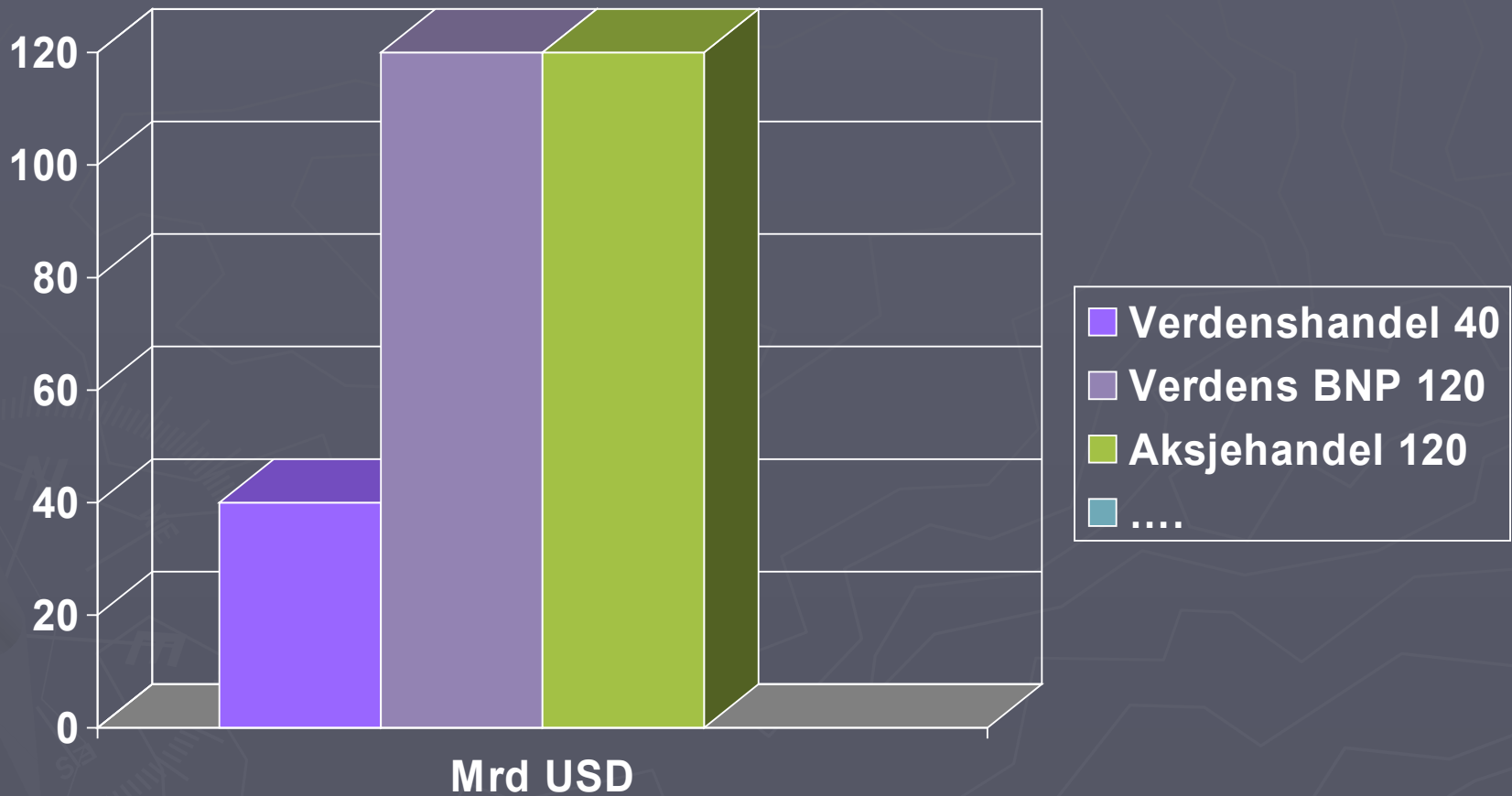
Veksten i realøkonomien går ut over naturgrunnlaget, profittkrav går ut over realøkonomien, finansspekulasjon er som en parasitt som spiser sin vert

Finans- / realkapital

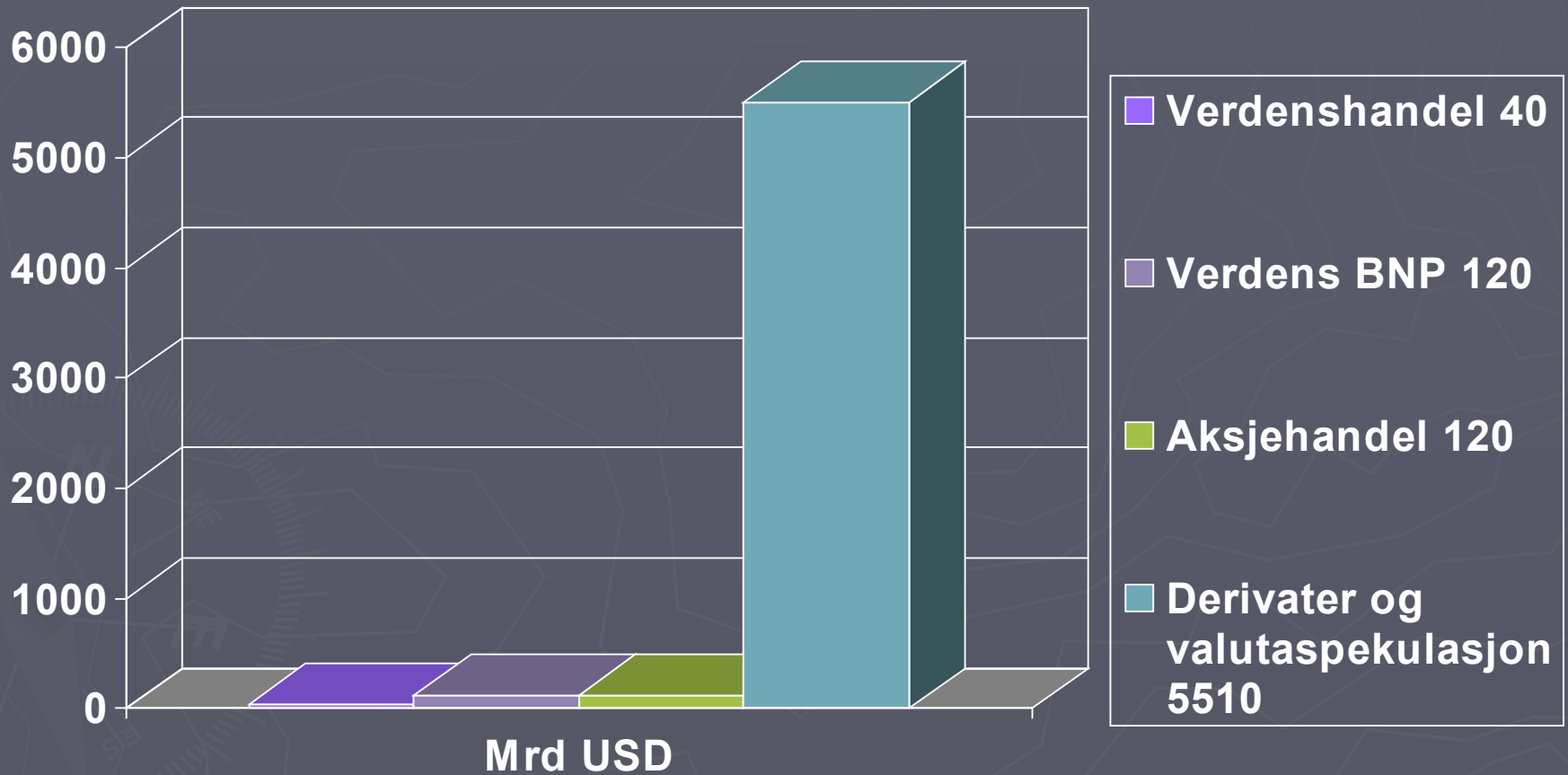
Verdensøkonomien 2007

Daglig handel, verdi i milliarder US\$ (IMF-tall)

Verdensøkonomien 2007

Daglig handel, verdi i milliarder US\$ (IMF-tall)

Finanskrisen er gammel

- ▶ 1929 Børskrakk
- ▶ 1945 Fokus på produksjon og gjenoppbygging
- ▶ 1974 Overproduksjonskrise, oljekrise, arbeidsledighetskrise – eksportere problemene
- ▶ 1985-90-tallet Profittkrise i Nord - finanskriser i Sør, de-reguleringer i Nord og Sør
- ▶ 1995 - ? VB, IMF og WTO – fri flyt av kapital og finanstjenester.
- ▶ 2007 - ? Finanskrise i hjertet av finanssystemene – naturgrunnlaget svikter

Kapitalen svar på profitt- og finanskrise:

Utvide markeder

- ▶ Markedsadgang i utviklingsland
- ▶ Utvide hva som anses for å være marked
- ▶ Eiendomsrett til allmenningene
- ▶ Frihet på finansområdet – total frihet
- ▶ Øke utlån (risiko og gjeld nasjonaliseres)
- ▶ Svekke arbeids- og miljøstandarder

Verdensbanken og pengefondet (IMF) i utviklingsland (fra 80-tallet)

- ▶ Kutt offentlige kostnader
- ▶ Privatiser offentlige tjenester, statsforetak og matlagre
- ▶ Gjør det dere er best på - > råvarer
- ▶ Eksportorientering av produksjonen
 - > konkurransefortrinn er billig arbeidskraft
- ▶ Tiltrekk dere utenlandske investorer – ikke still krav
- ▶ Fri flyt av kapital og finanstjenester

IMFs råd til Norsk politikk 2000

- ▶ Privatisér statlige selskaper
(olje, bank, tele, post)
- ▶ Hold lønnsvekst så lav som mulig
- ▶ Øk arbeidsledigheten
- ▶ Oljepengene utenlands
- ▶ Inflasjon så lav som mulig – viktigere enn stabil
kronkurs
- ▶ Utleie av arbeidskraft
- ▶ Lettere å si opp folk
- ▶ Moms på tjenester

Når alt blir markeds

Tving de trege reformistene

- ▶ La markedet styre – konkurranseutsett og privatisér (1980-tallet ->)
- ▶ New Public Management NPM (1991 ->)
- ▶ Produktmarkedsreform
Arbeidsmarkedsreform
Finanssektor reform (1998->)

Omdanning fra forvaltning til forretning

Fra NOU 2000:19: side 104 – eks Sverige

1. Skape markedslignende ordninger innenfor virksomheten. Bestiller/utfører-modeller (med bare interne aktører), internprising og -salg, innføring av resultatenheter og lignende.
1. Budsjettfinansiert virksomhet settes ut på anbud til eksterne tjenesteleverandører. Evt uten at egen virksomhet tillates å legge inn anbud.
1. Når virksomhet føres bort fra forvaltningsvirksomheten, f.eks. i form av en omdanning til et statlig selskap. Selskapsetablering kan skje ved hjelp av stegene over.
1. Selskapet kan eies av staten eller som et ytterligere steg privatiseres.

Privatisér og konkurranseutsett

IMFs råd 2002	Norske reformer	IMFs svar 2007
<p data-bbox="117 289 581 468">"Produkt-markedsreform" vil styrke privat sektor</p> <p data-bbox="117 572 600 682">Øke deregulering og og privatisering</p> <p data-bbox="117 786 581 965">Redusere den høye andel av offentlig eierskap</p> <p data-bbox="117 1069 658 1179">Tak på vekst i offentlig sektor</p>	<p data-bbox="697 289 1180 399">2002: Mesta, Posten NSB blir AS. Sykehusreformen, moderniseringsprogram for offentlig sektor</p> <p data-bbox="697 758 948 808">2004: SSØ</p> <p data-bbox="697 915 1161 1150">2005: 10 statlige virksomheter får AS-regnskapsregler Utvides i 2007</p> <p data-bbox="697 1258 1161 1308">2006: Nav reformen</p>	<p data-bbox="1277 289 1682 468">Applauderer den bedrete <i>produkt-markedsreform</i>.</p> <p data-bbox="1277 572 1760 936">Anbefaler videre reformer som kan sikre bedret konkurranse mellom offentlig og privat sektor</p> <p data-bbox="1277 1043 1740 1222">Fortsette styringsreformer for videre privatisering</p>

Effekter i utviklingsland

Liten grad del av spekulasjonsboblen.

-> men sårbare og får ikke regulere finans av IMF og Verdensbanken

Direkte effekter:

Reduserte finansstrømmer (Bistand, gaver fra diaspora)

Reduserte markeder

Verre arbeidsbetingelser – økning i antall "arbeidende fattige"

Storselskap kjøper opp ressurser og land/vann-rettigheter

Matprisene har ikke gått ned med 100 mill flere sultende (1 mrd i løpet av 2008)

Klima- og energikrisen verst i sør

Kutt i offentlige utgifter rammer helse og utdanning

Men:

Innsatsvarer som energi og kunstgjødsel har blitt billigere

Gir politisk spillerom og dytt for å gjøre seg mindre eksport og bistandsavhengige

HVA NÅ?

TILBAKE PÅ GAMLE SPOR

- ▶ Krisepakken er umiddelbar hjelp, ikke varig kursendring
- ▶ Finanslobby for å avregulere spekulasjon + hindre nye reguleringer
- ▶ IMF får fornyet rolle tross tidligere kritikk
- ▶ Nasjonalisere gjeld
- ▶ Samle og styrke gjenværende finansinstitusjoner
- ▶ Private spiser seg stadig inn i offentlig eiendom og tjenester
- ▶ Aksjeeiere får stadig mer av verdiproduksjon
35% i 1970, 42% i dag, EUs nye medlemmer 50%
- ▶ 1\$ til Sør gir 9\$ tilbake
- ▶ Utvide markeder
- ▶ Stadig større selskap->monopoler
- ▶ Handelsforhandlinger hardner

Motmakt

Muligheter

Alternativer

Bruke det politiske handlingsrommet som krisen gir

- ▶ Demokratisk kontroll med finansmarkedene
- ▶ Sikre realøkonomien
- ▶ Omstrukturere produksjon og forbruk til sosial og økologisk bærekraft
- ▶ Et handels- og finanssystem som omfordeler

Betingelser et aktivt siviltsamfunn i Nord og Sør som krever politisk endring

Demokratiske reformer og fordeling av makt

- ▶ Østafrikanske parlament tok over WTO
- ▶ Fagbevegelsen i Sørlege Afrika mobiliserer for de-linking
- ▶ Nye takter i Latin-Amerika
- ▶ Asia –ny stormaktsregion? Men ikke folkelig drevet
- ▶ Skottland tok tilbake sykehusene
- ▶ Norge – et alternativ om vi tørr

Kampen mot markedsrettingen

- ▶ Sterke fagorganisasjoner gjør Norge til treg reformist
- ▶ Lokalvalget 2003 – H utroper NKF/FF til hovedmotstander
- ▶ Kvalitetskommuner
- ▶ Privatisering og Konkurransetsetting – ikke-ord
- ▶ 2005 valget – allianser mot privatisering og mot GATS
- ▶ Soria Moria – politisk handlingsrom
- ▶ 2009 – Kampen mot NPM

Fra SSØ til SOU

Senter for offentlig utvikling (SOU)

Bolverk mot videre konkurranseutsetting.

Gi ansatte innflytelse og likeverdig medvirkning.

Metode for utvikling av kvalitativ måloppnåelse og opplevde forbedringer

Videreutvikle regnskapsmetodene for offentlig sektor

Krisenes muligheter

- ▶ Teknologeutvikling og investering i eksisterende teknologi og infrastruktur for en ny og fornybar energiproduksjon.
- ▶ Tiltak for bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre.
- ▶ Boligpolitikk som ikke driver økning i lønnsbehov og økt forbruk.
- ▶ En radikal omfordeling: Privat til offentlig, nord til sør, rik til fattig.
- ▶ Stor offentlig sektor, offentlig eierskap og universelle velferdsordninger skaper trygghet og utjevning når omstilling er nødvendig.

Den demokratiske løsning

- ▶ Krisa må brukes til å tøyne kapitalkreftene og avvæpne finanskapitalen
- ▶ Offentlig sektor brukes til å dempe utslagene og stabilisere økonomien
- ▶ Bare fagbevegelsen har potensial til å presse fram løsninger i denne retning

Kunnskap er makt

Vilje, innstas og organisering
en betingelse

Global solidaritet mellom
fagbevegelser nødvendig

Noen Spørsmål

Når vi vet at kampene våre henger sammen.....Når vi vet at krisene henger sammen.... Når vi vet hvor stor makt kapitalen har fått....

1. Hvorfor er det så vanskelig med 6-timersdagen og likelønn?
 2. Hvorfor skal uføretrygden strammes inn?
 3. Hvorfor blir bestiller-utfører og tellekanter så viktig i offentlig sektor?
- ▶ Hvordan jobber vi sammen (på arbeidsplassen, i organisasjonen, på tvers)?
 - ▶ Motmakt og alternativ?
 - ▶ Hvordan bruker vi krisene og de neste 3 år med rødgrønn regjering

NAV-reformen

IMFs råd 2003	Norske reformer	IMFs respons 2007
<p data-bbox="112 339 542 501">Det må ikke være lønnsomt å være arbeidsledig</p> <p data-bbox="112 601 591 868">Fleksibilitet i arbeidsmarkedet, inkludert lønnsfleksibilitet må økes.</p> <p data-bbox="112 972 610 1186">Generøse sosiale velferdsordninger begrenser et effektivt arbeidsmarked</p>	<p data-bbox="691 339 1141 554">NAV: Sammenslår trygdeordninger, sosialhjelp og arbeidsformidling.</p> <p data-bbox="691 654 1166 872">Bygger på bedriftsøkonomiske styringsprinsipp (NPM)</p> <p data-bbox="691 972 1219 1139">Ny definisjon av arbeidslinja – det skal lønne seg å arbeide</p>	<p data-bbox="1271 339 1696 439">Applauderer NAV reformen</p> <p data-bbox="1271 544 1779 701">Fortsatt gir velferdsordningene for svake insentiv til å arbeide</p>

Pensjonsreformen

IMFs råd 2003	Norske reformer	IMFs respons 2007
<p data-bbox="117 339 643 436">La pensjonen følge prisøkning, ikke reallønn</p> <p data-bbox="117 529 610 626">Hvis levealder går opp, øk pensjonsalderen</p> <p data-bbox="117 719 606 816">Utvid opptjeningstiden, fjern bestårsregelen</p> <p data-bbox="117 909 633 1106">Utbetaling skal basere seg på innbetalt premie, system med sosial utjevning bør bort</p> <p data-bbox="117 1199 614 1296">Nødvendig å reformere offentlige pensjoner</p>	<p data-bbox="697 339 1136 445">Pensjonsreformen følger IMF's råd</p> <p data-bbox="697 544 1151 708">Offentlige tjenestepensjoner (AFP) – får de stå?</p>	<p data-bbox="1277 339 1798 504">Appaluderer Stortingets vedtak om pensjonsreform</p> <p data-bbox="1277 601 1798 765">Anbefaler videre tiltak for å redusere utbetalinger</p>